

Описание на добрите практики

Програма „Ранна детска интервенция“

реализира се от фондация „За Нашите Деца“
в ЦОП „Св. София“ - София и ЦОП „За деца и родители“ – Пловдив

Фондация „За Нашите Деца“ е организация с повече от двадесет и една годишна история в България. Работата с най-уязвимите деца в България ни специализира в подкрепа на семействата на деца в ранна възраст. Организацията има дългогодишен опит в предоставяне на социално-здравни услуги за превенция на изоставянето на новородени, подкрепа на семействата на недоносени бебета, деца с трудности в развитието, деца с увреждания и заболявания. От септември 2012 г. фондация „За Нашите Деца“ стартира развитието на програма „Ранна детска интервенция“. Програмата се предоставя в центровете ни за обществена подкрепа в градовете Пловдив и София в изпълнение на проект „Заслужавам детство“, който се реализира в партньорство с фондация „Карин дом“ – Варна, с финансовата и експертна подкрепа на фондация „Отворено общество“ – Лондон.

В рамките на инициативата фондация „За Нашите Деца“ създаде и пилотира в София и Пловдив модел на услугата „Ранна детска интервенция“, който се базира на семейно-ориентиран подход и фокус върху силните страни и умения на детето и семейството.

Първите дни, месеци и години на детето

Предоставянето на услуги по Ранна детска интервенция е изцяло базирано на разбирането за изключителната важност на първите години от живота на всяко дете. Мозъкът на детето расте с удивително темпо през първите три години от живота му. Този период на растеж на детето е критичен за развитие на много основни умения - груба и фина моторика, зрение, слух, реч и език, социално и емоционално развитие. Добрата подкрепа през първите три години от живота на всяко дете е от жизнено важно значение, за да се гарантира добро здраве, физическо и интелектуално развитие и социални умения. Това е още по-важно за децата с трудности в развитието.

Развитие на пълния потенциал на детето

Целта на ранната детска интервенция е да осигури на малки деца с увреждане или трудности в развитието необходимото обучение и подкрепа, за да се намали въздействието на неблагоприятните фактори и те да развият пълния си потенциал. Услугите по ранна детска интервенция осигуряват информация, обучение и подкрепа на родителите и обгрижващите. Услугите прилагат научно доказани техники на интервенция, които включват фокус върху взаимодействията дете - родител; използване на обучение, основано на дейности и интервенция, основана на рутина в естествената среда на детето и семейството.

Взаимодействие родител - дете

Постоянните положителни социални взаимоотношения през първите години насърчават оптималното развитие на човека. Взаимодействията с грижовен възрастен помагат за развитието на мозъка на детето. Децата наблюдават родителите си и полагащите грижи за тях отблизо и реагират на това. Позитивните взаимоотношения помагат на децата да се превърнат в сигурни, уверени, любознателни и компетентни хора. Тези взаимоотношения помагат на децата да се научат да контролират емоциите си и да се свързват с другите. Децата с увреждания или забавяне в развитието често се нуждаят от специално внимание,

за да се насърчи тяхното социално и емоционално развитие. Понякога родителите се нуждаят от помощ, за да забележат и разберат знаците на детето си, за да могат да отговорят на неговите потребности.

Силните страни на детето и семейството

Взаимодействията родител – дете представляват пресечната точка между възможностите за обучение на детето и родителските стилове. В това взаимодействие е особено важно да се постави фокус върху възможностите и уменията на детето, а не върху неговите затруднения. Подкрепата към родителите започва с идентифициране на силните страни и успехите на родителите в грижата за детето. Специалистите ранна детска интервенция работят с целите, които родителя си поставя спрямо детето. Защото родителите най-добре познават детето си и най-добре знаят кое е най-важно за него. Работата с фокус силните страни и успехите, е награждаваща както за детето, така и за семейството. Затова по този начин се постига по-бърз и значим напредък, а удовлетворението стимулира родителите да си поставят нови цели.

Зачитане и приемане на различията

Всяко семейство има своя собствена структура, роли, ценности, вярвания и начини за справяне, културни характеристики. Уважението и приемането на това разнообразие е водещо в работата със семейства.

Обучение, основано на дейности

Обучението, основано на дейности е насърчаване на ученето по забавен и ангажиращ за детето начин. Това се постига чрез съзнателен и обмислен процес на включване на множество възможности за научаване в обичайни дейности, които са естествено мотивиращи за детето. Възможностите трябва да отговарят на текущите способности на детето, да бъдат адаптирани към интересите му и да го карат да практикува целите в контекста на естествените дейности.

Развитие чрез изпълнение на рутинни задачи

Фокусни групи от родители били попитани какъв вид помощ и интервенции са най-полезни за тях. Били изразени две последователни твърдения. Първо, че те са заети и не разполагат с допълнително време през деня и второ, че те разполагат с ограничени финансови ресурси. Следователно, предложените интервенции не могат да отнемат много, ако изобщо отнемат, допълнително време за изпълнение и не могат да струват значителни средства на родителите. Използването на ежедневните рутинни задачи за подпомагане на детето да постигне напредък по индивидуалните цели изпълнява тези две искания на родителите. Защото родителите трябва да изпълняват тези рутинни задачи ежедневно, а те вече са част от живота и бюджета им, следователно няма да бъдат необходими допълнителни ресурси за тях.

Естествената среда на детето

Малките деца се учат най-добре чрез ежедневните си преживявания и взаимодействия с познати хора в познат контекст. Затова с децата и семействата се работи приоритетно в обичайната им среда – дома на семейството и местата, които детето посещава - детската

ясла, парка. В позната среда децата се държат естествено и свободно. Родителите се учат да ползват в работата с детето средства от обичайното си обкръжение и в рамките на ежедневната дейност. Работата в семейството предполага възможност за работа с цялото семейство – братя и сестри, баби и дядовци, други близки, които са ангажирани с детето.

Екип

В програмата Ранна детска интервенция е заложен екипен подход, за да може да се обхванат в пълна степен комплексните нужди на малките деца с трудности в развитието. Екипите могат да включват следните специалисти: социален работник, логопед, психолог, рехабилитатор или кинезитерапевт, медицински специалист и др. Услугите се предоставят от един специалист, който работи с детето и семейството. Той е в ролята на водещ в работата по конкретен случай и ползва подкрепата на мултидисциплинарния екип, за да развива умения за консултиране в различни области на подкрепата към детето и семейството. Родителите познават детето си по-добре от всеки друг. Поради тази причина те не са пасивни наблюдатели, а са партньори и участват активно във всички аспекти в процеса на подкрепа към тях и техните деца. Родителите и специалистът Ранна детска интервенция договарят стъпки, срокове, цели, конкретни задачи и очаквани резултати, свързани с развитието на детето, планиране на интервенциите и оказване подкрепа на семейството.

Ефективност на програмата

Ранната интервенция е високо ефективна програма. Поне едно от три деца, които получават услуги за ранна интервенция, не се нуждаят от специално образование, когато достигнат училищна възраст, а три от четири имат по-добри постижения от очакваните. Ранната детска интервенция в България може да подкрепи обществото ни за предотвратяване на изоставянето на бебета. В момента значителен брой малки деца с увреждания са изоставени и за тях се полагат грижи от страна на институции с пагубни последици за развитието на детето и значителни и дългосрочни разходи за държавата. При интегриране на програмата за ранна детска интервенция в здравната и социална система, броят на изоставените деца може да бъде значително намален. Услугите по ранна детска интервенция имат смисъл за детето, семейството и общността. Те помагат на децата да постигнат по-добри резултати, защитават човешките права, подкрепят семействата и спестяват ценни ресурси за общността.

Резултати по проект „Заслужавам детство“,
реализиран от фондация „За Нашите Деца“ в София и Пловдив (мес. 09. 2012 г. – мес. 09. 2014 г.)

- Адаптиран и приложен в България модел на програма „Ранна детска интервенция“.
- 204 деца и техните семейства получиха услуги и подкрепа за развитие на децата (105 в София и 99 в Пловдив).
- Изградени екипи с експертиза и опит по ранна детска интервенция в София и Пловдив.
- Изградени мрежи в София и Пловдив със здравни специалисти.

- Повишена чувствителност на общностите в София и Пловдив към ранното детско развитие.
- Изработен Наръчник по ранна детска интервенция.
- Проведени форуми за учене и развитие и повишен капацитет на практики в областта на ранната детска интервенция в България.
- Застъпничество пред на държавните и общински власти за развитие на програмата Ранна детска интервенция и прилагане на модела на услугата.

Гласът на родителите

Родители на деца с трудности в развитието, включени в програма Ранна детска интервенция споделят

- С настоящето писмо искаме да изкажем огромна благодарност към Вашата организация. Изключително сме доволни от програмата и сме възхитени от отношението и професионализма на Вашия екип. Многократно те бяха и са наша опора!
- Мили приятели, с настоящето писмо бих искала да изкажа своята огромна благодарност към Вашият екип, който работи с мен и моето дете вече повече от година и благодарение на което аз се чувствам много по-спокойна в грижите, които отделям за дъщеря ми. Благодаря за грижите, приятелството и напътствията, които получавам непрекъснато, и не на последно място за финансовата подкрепа, която ми се оказа в труден за мен момент.
- Детето ни вече е много активно. Ние разбираме какво се очаква и е нужно да прави и му помагаме да се справя по-добре.
- Детето ни е много по-стабилно. Вече лази на четири опори, кляка и се придвижва с помощта на възрастен, държащ го за двете ръце.
- Детето ми вече е контактно, разбира, започна да лази.
- Да, има напредък в развитието на детето ми. Вече може да прави много неща, от тези които правят и децата на неговата възраст.
- Детето ми вече ходи по-уверено, казва повече думички, прави повече неща само.
- Искам да изкажа благодарност за подкрепата, която оказвате на моето семейство и любовта и търпението, с които всички се занимават с моето малко слънчице. БЛАГОДАРЯ!
- Детето ми се обръща от гръб по корем и обратно, има по-добър контрол на главичката и по-добра координацията на двете ръчички.
- Екипът, който работи с мен и моето дете е повече от страхотен, всеотдаен и нямам никакво притеснение да споделя с тях каквото и да било.
- Детето ми бърбори, храни се и съвсем скоро ще проходи.

Постигнахме отлични резултати. Много съм доволна!

Моята дъщеря се чувства много добре в новото си бърнджи, което има благодарение на Вас. Благодаря Ви приятели за подкрепата, която ми оказвате до момента и най-сърдечни благодарности на екипа Ви за невероятното отношение към нас! Обичаме ги много!

Родители на деца, с които е проведен първоначален скрининг на развитието и консултиране споделят

Детето ми беше консултирано от логопед в Център за обществена подкрепа по повод развитието на говора. Бяха дадени и насоки за неща, за които дори не бях се и замисляла.

Щях да съм много доволна, ако и за първото ми дете имаше възможност да се проследи развитието му. Както всяка майка имах и сега имам опасения относно развитието на детето ми.

Впечатлена съм от програмата Ранна детска интервенция. Оценката на развитието на детето ми е изготвена много добре и всичко в нея е една много полезна информация. Това съчетано с професионализма и доброто отношение на специалиста по Ранна детска интервенция ми помага много качествено да следя развитието на сина си. С помощта на специалиста и програмата си отговарям на много въпроси възникнали при отглеждането на детето ми. Информацията е точна и ми спестява ровене в интернет. Продължавайте да помагате и да подкрепяте родители и деца!

Оценката за развитието на децата според възрастовата група е много полезна за мен. Всяко дете има индивидуален часовник, според който се случват важните моменти: прохождение, проговаряне, социална адаптация и т.н. Но много специалисти в областта на детското развитие са установили нормалните времеви периоди кога да се случват определени поведенчески реакции. Понякога съществуват причини, които сякаш забавят развитието на децата - стрес от ранна раздяла с мама, постъпване в ясла, скрит здравословен проблем. Ранния скрининг на поведението при малки деца, според мен е необходим и желателен да се предоставя като опция от всеки един педиатър. По този начин може да се извърши навременна превенция. Всяко дете може да бъде наблюдавано най-прецизно от родителите си, затова е добре, че теста се попълва от родителя. Благодаря за предоставената възможност да се включа в изследването. Беше полезно за семейството ни да знаем, че детето ни се развива адекватно за възрастта си.

Фондация „За Нашите Деца“